

Otravy včel způsobené pesticidy

Aplikace přípravků na ochranu rostlin v době květu polních plodin, ale i volně rostoucích dřevin a bylin, představuje velké nebezpečí pro včelstva v okolí ošetrovaných ploch. Včela medonosná dokáže v ojedinělých případech letět za potravou až pět kilometrů, proto jsou ohrožena včelstva i v relativně značné vzdálenosti od místa aplikace. Šetření každoročně se opakujícími otravami včel v tomto období ve většině případů prokázalo porušení příslušných právních předpisů.

Porušované právní předpisy

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1107/2009 ze dne 21. října 2009, o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh – především článek 55.
- Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o zničení některých souvisejících zákonů – především § 49 a 51.
- Vyhláška č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších neclivých organismů při použití přípravků na ochranu rostlin.
- Vyhláška č. 207/2012 Sb., o profesionálních zařízeních pro aplikaci přípravků – především § 2 a 3.

Nejčastější pochybení

Špatné vyhodnocení stavu porostu

Správné určení, zda se jedná o porost navštěvovaný včelami, má zásadní význam pro následné sta-
novení podmínek bezpečné aplikace přípravků na ochranu rostlin.

Řepka olejka poskytuje včelám pyl i nektar

Foto Luboš Poměrníček

„Porost navštěvovaný včelami je porost na pozemku ve venkovním prostředí mimo pozemek s lesním porostem, na jehož jednom čtverečním metru jsou v době ošetření průměrně více než dvě kvetoucí rostliny, včetně kvetoucích plevelů, navštěvované včelami. Průměrný počet kvetoucích rostlin v porostu se zjišťuje v páscech rovnoměrně rozvže-

ných, 1 m širokých a 100 m dlouhých, na plochách do 10 ha na pět místech, na plochách 10 ha a více na deseti místech.“

Vstup do porostů některých plodin, například ozimé řepky, bývá kvůli silnému zapojení rostlin mnohdy velmi problematický. Pokud zemědělec nepostupuje zákonným způsobem a rozhoduje se jen na základě toho, co vidí

Otrava pesticidy – hromadící se mrtvolky včel u česneku

Foto Miroslav Linhart

z okraje pole, často dojde k mylnému závěru. Mimo dohled může na místě vymrzlé plodiny kvést plevel navštěvovaný včelami nebo může část rostlin rozkvést dříve kvůli rozdílnému oslunění části pozemku a podobně.

Použití nevhodného přípravku

Přípravky na ochranu rostlin jsou z hlediska účinku na včely označeny výstražnými symboly a omezujícími údaji. Při výběru vhodného pesticidu je třeba kromě jiného pečlivě prostudovat i veškeré údaje, které se ke kon-

krétnímu označení vztahují. Jako zdroj informací je možné použít elektronický Registr přípravků na ochranu rostlin umístěný na webových stránkách Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. Tam lze najít též adresu místně příslušného pracoviště odboru rostlinolékařské inspekce, kam je možné směřovat dotaz v případě nejistoty. Pokud je přípravek použit v rozporu s označením, může dojít k porušení křehké hranice selektivní, které se následně projeví úhynem jak škodlivého organismu, tak včel. Velké nebezpečí

hrozí především ze strany profesionálních uživateli přípravků na ochranu rostlin. Zahradkáři a chataři si většinou neuvědomují, jak nebezpečné pesticidy aplikují, obvykle pokud použijí již nepovolené přípravky ze starých zásob.

Aplikace přípravku zvlášť nebezpečného

„Přípravek, který je podle rozhodnutí o jeho povolení označen jako zvlášť nebezpečný pro včely, nesmí být aplikován na porost navštěvovaný včelami.“

(Pokračování na str. 38)

Aplikace v době květu řepky

Pěstitele polních plodin by si na seminářích, polních dnech a jiných akcích měli dávat pozor na doporučení k aplikaci přípravků na ochranu rostlin v rozporu s podmínkami jejich povolení.

Eva Koříňková Seifertová

Konkrétně jde o doporučení k několikařadovým kombinacím hnojiv, stimulatorů, insekticidů a fungicidů, případně vodního skla na kvetoucí porosty řepky. Upozornila na to mediální zástupkyně Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského Ivana Kršková.

V minulém roce došlo k řadě případů otrav včelstev, které byly výsledkem pochybných rad získaných na tomto typu akcí, uvedla Kršková. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský proto připomíná profesionálním uživatelům, aby se při nakládání s přípravkem důsledně řídili návody k použití na jeho obalu. Rozsah správné aplikace je mož-

Nesprávná aplikace ochranných přípravků vede k otravě včelstev

Foto David Bouma

no si též ověřit v Registru přípravků na internetových stránkách kontrolního ústavu. Nedo-

držení návodu k použití při aplikaci přípravků nelze omluvit chybným doporučením ze strany jiné osoby. Za nesprávnou aplikaci je vždy přímo odpovědná fyzická nebo právnická osoba, která přípravek použije, zdůraznil státní dozorný orgán.

Upozorňuje, že použití přípravků na ochranu rostlin v rozporu s údaji v návodu k použití na jejich obalu je porušením nařízení EP a Rady (ES) č. 1107/2009, o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh, a rovněž zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči, ve znění pozdějších předpisů. Zjištění takového porušení je řešeno formou správního řízení s následným uložením sankce, včetně dopadu na vyšší finančních podpor.

POZVÁNKA

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

pod záštitou ministra zemědělství Mariana Jurečky

Rostlinolékařská rizika v Evropské Unii

Brno, 30. května 2017

Aula Univerzity Bohunice A22/116

Registrace na akci je možná do 23. 5. 2017 prostřednictvím on-line formuláře na www.ukczuz.cz, kde také naleznete bližší informace o akci.

Za úrodu...

Zamir

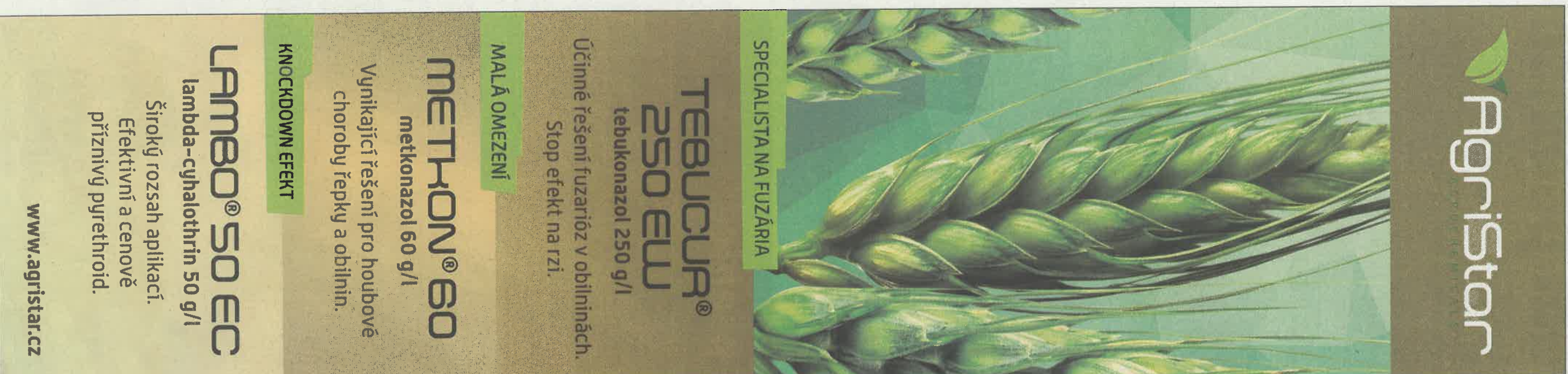
Osvědčený dvousložkový fungicid pro ochranu klasů obilnin

- Snížení výskytu fuzarióz v klasu o 78 procent
- Zvýšení výnosu o kvalitu zrna
- Stop efekt na rzi
- Zamírnou cenu

ADAMA

Zamir 40 EW je fungicid vyvinutý pro pěstitele obilnin, kteří požadují zdravé zrna bez rizik kontaminace mykotoxiny. Zamir 40 EW přináší dva rozdílné mechanismy účinku proti všem důležitým chorobám klasů obilnin. Zvyšuje výnos a kvalitu Vaší úrody Zamírnou cenu.

Adama CZ s.r.o., Za Rybníkem 779, 252 42 Jesenice | tel.: +420 241 930 644 | www.adama.com

Agristar

SPECIALISTA NA FUZÁRIA

TEBUCLIA® 250 EU
tebukonazol 250 g/l

METHION® 60
metkonazol 60 g/l

Účinné řešení fuzarióz v obilninách.
Stop efekt na rzi.

MALÁ OMEZENÍ

Vynikající řešení pro houbové choroby řepky a obilnin.

KNOCKDOWN EFEKT

LAMBDO® 50 EC
lambda-cyhalothrin 50 g/l

Široký rozsah aplikací.
Efektivní a cenově příznivý pyrethroid.

www.agristar.cz

Otravy včel způsobené ...

(Dokončení ze str. 36)

Použití zvlášť nebezpečného přípravku znamená pro včely vždy nejvyšší stupeň ohrožení, tudíž jsou pro jeho aplikaci stanovena nej přísnější omezení. Včelice často dochází k otravám včel, pokud zemědělec nemůže kvůli špatnému počasí použít tento přípravek v plánované „bezpečné“ době a aplikuje jej až poté, co mu fyzikální vlastnosti plody umožní vjezd do porostu. Tehdy již vinou časové prodlevy může začít plodina kvést a porost se tak stane navštěvovaným včelami.

Některé přípravky této kategorie je navíc zakázáno aplikovat již několik dní před předpokládaným začátkem kvetení porostu. Tyto pesticidy s reziduálním účinkem je třeba používat mimořádně obezřetně. Bez znalosti průběhu místních povětrnostních podmínek lze určit předpokládaný termín kvetení jen velmi těžce. Pokud je stanovená doba zákazu použití delší než tři dny, jedná se vždy o hrubý odhad s velkou pravděpodobností zmyšlení.

Vě značně nevyňodě jsou především zemědělské subjekty, které nevhodně používají a musí aplikaci přípravků na ochranu rostlin objednávat formou služby několik dní dopředu.

Aplikace přípravku nebezpečného

Přípravek, který je podle rozhodnutí o jeho povolení označen jako nebezpečný pro včely, smí být aplikován na porost navštěvovaný včelami pouze po uzavření denního letu včel, a to nejpozději do dvacáté třetí hodiny příslušného dne.

Dobu, kdy přestanou včely letat, nelze jednoznačně určit ani příslušného dne zřítana, natož několik dní dopředu. Závisí především na teplotě vzduchu a intenzitě a délce slunečního svitu. Důležitá je i síla větru, možný srážek a podobně. Za zvlášť příznivých podmínek mohou včely sňáhnout porostu takřka do sedmi. Ošetřovatelé porostu toho dne tak zbývá pouze pár hodin pro bezpečnou aplikaci, navíc již za zhoršených světelných podmínek.

Úlet postřikové jichy mimo pozemek, kde se aplikuje

Podmínky, za kterých lze aplikovat přípravky na ochranu rostlin zařízením bez protiletevacích komponentů, jsou: rychlost větru do 3 m/s, teplota vzduchu do 25 °C, relativní vlhkost vzduchu větší než 60 %, pracovní rychlost do 8 km/h, dávka vody 200 l/ha a více.

Předepsané hodnoty prvních tří meteorologických ukazatelů lze za přesně stanovených podmínek překročit, avšak vždy je to za cenu zvýšeného rizika úletu postřikové jichy na sousední pozemky. Velké nebezpečí včelám přináší především zasažení okoli-

Okrasné rostliny a keře představují pro včely nebezpečí při úletu postřikové jichy Foto Ludoš Pomichálek

ních stromů a keřů při časových jarních aplikacích. Kvetoucí jvy, lisky či trnky na mezech, okrajích lesa a v remízích představují v té době jediný, tedy značně vyhledávaný zdroj pasívy pro včely z širokého okolí. Riziková je také aplikace v blízkosti kvetoucích sadů a zahrad nebo pozemků, kde vegetují rostliny poskytující včelám medovici či mimokvětní nektar.

Míchání přípravků na ochranu rostlin

Každé použití směsi představuje velké nebezpečí, které subjekty provádějící aplikaci velice často podceňují. Nesprávné použití tank-mixů je jednou z nejčastějších příčin otrav včel vůbec.

„Je-li přípravek, který je podle rozhodnutí o jeho povolení označen jako nebezpečný pro včely, použit ve směsi s jiným přípravkem, dalším prostředkem nebo hnojivem, uplatňují se při aplikaci opatření jako při použití přípravku nebezpečného pro včely. Toto opatření se nepoužije, je-li aplikace přípravku spolu s jiným přípravkem, dalším prostředkem nebo hnojivem uvedena na obalu přípravku a není-li na obalu současně

ně uvedeno, že směs nebývá posouzena ÚKZÚZ.“

Ošetřovatel porostu použije směs přípravků na ochranu rostlin v rozporu s výše uvedeným omezením většinou v případech, kdy chce ušetřit náklady za opakování přejezd pozemku, nebo

tehdy, pokud je nucen maximálně využít vhodných povětrnostních podmínek v případě, že hrozí jejich brzké zhoršení.

Povinnosti obsluhy

Pracovník obsluhující postřikovač má zcela výjimečně postavení v bezproblémovém průběhu celé aplikace. Mezi jeho důležité povinnosti patří především důkladné vymezení nádrže postřikovače před jejím dalším plněním. Pokud se zbývek postřikové jichy z předchozího ošetřování smíchá s následně používanými přípravky na ochranu rostlin, může se vytvořit „smrtonosný koktejl“, jehož účinky na včely jsou naprosto nepřehlédnutelné ve většině případů však fatální. Dále je naprosto nezbytné, aby dokázal sám bez odborné pomoci správně vyhodnotit veškeré nastalé změny, které mohou mít vliv na bezpečnou aplikaci. V případě, že dojde k náhlému zhoršení povětrnostních podmínek, změně stavu porostu, či k poruše aplikace těchto skutečností „zadržet zadržanou brzdou“ a přerušit postřik. V neposlední řadě tento pracovník musí být schopen bez konfliktů komunikace s osobami vykonávajícími se v okolí ošetřovaného pozemku. Velice často jako první přijde do styku s včelařem, který zákonitě vidí v postřikovači pohybujícím se v blízkosti úlu potenciální zdroj nebezpečí. Pokud na jeho žádost o informaci týkající se možných rizik volí

Mrazy škodily po celé Evropě

(dab) – Mrzávé noci posledních týdnů způsobily ovocářiům velké ztráty po celé Evropě. Informoval o tom v tiskové zprávě Švýcarský ovocnářský svaz (Schweizer Obstverband). Škoddy v milionové výši hlásí Nizozemsko, kde teploty klesly až na –10 °C. Také Francie a Rakousko musí kvůli mrazu –6 °C počítat s výpadky sklizně. Ztráty se nevyhnou ani jižnímu Tyrolsku, hlavně u peckovin.

Svaz dále konstatuje, že teploty pod bodem mrazu způsobily

škody na ovocných stromech také ve Švýcarsku, jejich výši bude ale možné zjistit teprve za několik týdnů. Teploty pod bodem mrazu, které dosahovaly až minus sedm stupňů Celsia, ve Švýcarsku naměřili během noci 18.–22. dubna.

Producenti podnikli všechny možné kroky, aby zachránili alespoň část sklizně. Ztráty ale byla v důsledku teplého března značně pokročilá. Mrazy proto zvláště postihly především pěstitelé

třešní, švestek a meruněk. Stromy již nesly malé plody, které jsou na mraz obzvláště citlivé, a ne všechna ochranná opatření byla účinná. Svaz konstatuje, že někteří producenti musejí počítat dokonce s totálním výpadkem sklizně.

U jaderovin ale existují regionální rozdíly a lepší naděje na sklizeň, protože jabloně a hrušky nebyly ve vegetaci tak pokročilé. Odhady výpadku sklizně se tedy pohybují v rozsahu padesát až devadesát procent

u jablek, u hrušní jsou ještě vyšší.

Na více než 50 milionů eur zatím odhaduje pojišťovna Österreichische Hagelversicherung škody, které v Rakousku napáchaly až šestistupňové mrazy ve vinicích a u ovocáři. Nízké teploty přišly časně ráno 21. dubna a postihly také speciální kultury, jako je chřest nebo školky stromků. Postřeno je celkem 12 000 hektarů. Plný rozsah škod ale podle pojišťovny bude možné zjistit až v následujících dnech. ■

Ing. Tomáš Chrbolka
ÚKZÚZ Havlíkův Brod